

15/06/2022

L'assetjament sexual i per raó de sexe al món laboral: la persistència d'un fenomen que es rebutja, però no s'identifica

El Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) ha realitzat una anàlisi qualitativa per identificar, descriure i explicar els factors que fan possible l'assetjament sexual i per raó de sexe al món laboral. Els resultats mostren que homes i dones coincideixen en rebutjar-lo en els seus discursos, però que molts cop no l'identifiquen com a tal. La causa: el rerefons sociocultural propi d'una societat patriarcal, amb els rols i estereotips de gènere que comporta. El fenomen persisteix com una gota malaia invisible, difícil de denunciar i erradicar. L'estudi proposa quatre àmbits d'actuació per abordar-lo i posar-hi remei.

Istockphoto/invincible_bulldog

El Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball ha realitzat l'estudi *L'assetjament sexual i per raó de sexe al món laboral: una aproximació qualitativa* per encàrrec de la Direcció General d'Igualtat del Departament de Treball, Afers socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. L'estudi ha estat dirigit per la Dra. Sara Moreno Colom en estreta col·laboració amb el Dr. Vicent Borràs Català i el treball de la Carme Jiménez i la Lúcia Peidró.

L'objectiu principal és desenvolupar una aproximació qualitativa a l'assetjament sexual i per raó de sexe a fi de conèixer les percepcions, les experiències i els imaginaris socialment compartits que formen part del fenomen en el món laboral. Concretament, s'analitza el rerefons sociocultural que actua com a context i suport de la seva existència i persistència més enllà de la seva quantificació. Els objectius específics inclouen identificar, descriure i explicar els factors socials que fan possible el fenomen, així com els elements de canvi i continuïtat que s'han donat al llarg dels últims anys.

Es parteix de la idea que l'assetjament sexual i per raó de sexe és una realitat històricament present en el món laboral que emergeix com a problema social en el moment que s'identifica i es consensua un terme per a designar-lo. Posteriorment, la regulació normativa motiva la seva definició a partir de tipificar les conductes, però deixant en la penombra aspectes cabdals per a la seva comprensió en termes de causes i conseqüències. Per això, es desenvolupa una estratègia metodològica qualitativa basada en la tècnica d'investigació del grup de discussió a fi de captar percepcions, imaginaris i raonaments que emparen les situacions de violència, abús de poder i sexisme dins de l'àmbit laboral. En concret, es realitzen vuit grups de discussió definits segons les variables: gènere, experiència laboral i categoria socioprofessional.

Els resultats obtinguts permeten aprofundir en el coneixement del fenomen i formular recomanacions per a la intervenció. En termes generals, s'observa una contradicció entre el discurs, l'imaginari i la pràctica: es posa de manifest un canvi discursiu que no coincideix amb l'experiència laboral de les dones. Sota el paraigües del sexisme que impregna les relacions socials a la feina, elles segueixen sent objecte de comportaments, actituds i comentaris ofensius, irrespectuosos i grollers. El pes dels rols i els estereotips tradicionals de gènere en l'imaginari socialment compartit configuren el rerefons sociocultural que actua com a context de l'assetjament sexual i per raó de sexe al món laboral. Es tracta d'una pràctica que continua emmascarada entre dinàmiques relacionals quotidianes que es perceben com inofensives tot dificultant la identificació del problema.

El principal factor de canvi fa referència al discurs que les dones i els homes comparteixen sobre l'assetjament sexual i per raó de sexe. Es parla més obertament d'un fenomen construït socialment com a problema que, discursivament, ni elles ni ells toleren. Tanmateix, aquests discursos no traspuen en el terreny de l'acció on l'assetjament persisteix com una discriminació que travessa la realitat laboral: se'n parla més però no es veu. La contradicció entre el que es diu i el que es fa posa de manifest fins a quin punt rebutjar verbalment l'assetjament no és suficient per denunciar-lo i erradicar-lo.

L'explicació d'aquesta contradicció rau en la continuïtat d'un imaginari social tradicional i l'existència d'universos simbòlics que actuen com a referents en les relacions que tenen les dones i els homes: dos mons, el femení i el masculí, que coexisteixen però no es comuniquen. D'una banda, els rols i els estereotips de gènere condicionen les relacions, els comportaments i les actituds a la feina. La matriu que dibuixa aquest imaginari amb les pràctiques configura l'univers simbòlic que aixopluga l'assetjament sexual i per raó de sexe. D'altra banda, les dones i els homes no comparteixen el mateix univers simbòlic: les representacions entorn de les relacions laborals, afectives i sexuals juntament a la manera d'actuar i afrontar-les s'expressen, es viuen i es perceben segons el gènere. Alhora que són un clar reflex de les desigualtats que persisteixen en tots els àmbits de la vida quotidiana.

El conjunt dels aspectes simbòlics analitzats contribueix a fer invisible l'assetjament sexual i per raó de sexe en el món laboral. Aquesta manca de visibilitat ajuda a la persistència del

fenomen en la mesura que respon a una doble dificultat: de percepció i de denúncia. En primer lloc, les dificultats per identificar el fenomen s'expressen en forma de confusió entre allò laboral, afectiu i sexual, així com s'expliquen pels discursos de la culpa femenina, construïda sobre la base de la provocació i la mentida, i el victimisme masculí, construït sobre la base del desconcert i la broma. La persistència dels imaginaris tradicionals dona lloc a la naturalització i normalització de determinades actituds i comportaments que impliquen les situacions d'assetjament. D'aquesta manera, el sexisme i l'abús de poder actuen camuflats entre pràctiques quotidianes que es consideren inofensives però que serveixen de plataforma per la persistència del fenomen. En segon lloc, al costat de les dificultats de percepció, apareixen les dificultats de denúncia que evidencien els límits del marc normatiu. L'abordatge legal no constitueix un factor suficientment eficaç per transformar els imaginaris patriarcals, apropar els universos simbòlics i millorar la identificació del fenomen. El canvi de discurs no troba la seva traducció pràctica i esdevé una coartada per la persistència del sexisme que fonamenta les situacions d'assetjament al marge del marc normatiu. Negar, minimitzar o naturalitzar els comportaments, actituds i comentaris irrespectuosos cap a les dones és causa i conseqüència de les dificultats de denúncia.

En definitiva, les dificultats de percepció de l'assetjament sexual i per raó de sexe s'expliquen pel pes dels rols i els estereotips tradicionals de gènere associats als comportaments i actituds que tenen lloc dins de l'àmbit laboral. Així com, per la coexistència de dos universos, el masculí i el femení, que no es comuniquen i, per tant, no tenen elements suficients per interpretar-se. Tanmateix, les dones queden preses en la trampa del patriarcat i atrapades pels tentacles sexistes fins el punt que es fan ressò de la culpabilitat femenina i el victimisme masculí. En aquesta tessitura on la lògica patriarcal busca capgirar els rols, reclamar límits per sortir del parany no sembla ser suficient per combatre les estructures sexistes, entre altres raons, perquè persisteix el mur simbòlic que silencia a les dones.

Finalment, el conjunt de resultats serveix de base empírica per apuntar quatre àmbits d'actuació a tall de recomanació: abordatge integral i específic des del món del treball; transformació dels imaginaris socials sexistes; millora de la identificació i la percepció del fenomen; i, replantejar l'atenció integral a la víctima des de l'acompanyament, la reparació i les garanties.

Sara Moreno Colom

Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT), Institut d'Estudis del Treball (IET)

Universitat Autònoma de Barcelona

sara.moreno@uab.cat

Referències

Moreno Colom, Sara; Borràs Català, Vicent; Jiménez Celemín, Carmen; Peidro Vallverdú, Lúdia (2021). **L'assetjament sexual i per raó de sexe al món laboral: una aproximació qualitativa**. Informe de recerca. <https://ddd.uab.cat/record/258462>

[View low-bandwidth version](#)